

ЛУЦЬКИЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ
ТЕХНІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ

ФАКУЛЬТЕТ
БІЗНЕСУ
ТА ПРАВА

КАФЕДРА
ПРАВА

І МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ

«ДЕРЖАВОТВОРЧІ
ПРОЦЕСИ В УКРАЇНІ:
РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ»

17 травня 2024 року
м. Луцьк

Міністерство освіти і науки України
Луцький національний технічний університет
Факультет бізнесу та права
Кафедра права

**ДЕРЖАВОТВОРЧІ ПРОЦЕСИ В УКРАЇНІ:
РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ**

**Тези доповідей за матеріалами I Міжнародної науково-практичної
конференції 17 квітня 2024 року**

Луцьк, 2024

УДК 342.5(477)

Д36

Державотворчі процеси в Україні: реалії сьогодення: Тези доповідей за матеріал. I Міжнародної наук.-практ. конф. (м. Луцьк, 17 травня 2024 року) / відп. ред. В.В. Аніщук, А. М. Земко. Луцьк: ІВВ ЛНТУ, 2024. 364 с.

Збірник містить тези доповідей I Міжнародної науково-практичної конференції «Державотворчі процеси в Україні: реалії сьогодення», яка проходила 17 травня 2024 року у ЛНТУ. В тезах доповідей розглянуті особливості державотворчих процесів в Україні, зокрема в умовах воєнного стану. Збірник буде цікавий як науковцям, так і здобувачам вищої освіти, а також всім, хто цікавиться державотворчими процесами в Україні.

Рекомендовано до друку вченою радою ЛНТУ
(протокол № 12 від 25 червня 2024 р.)

Відповідальні за випуск:

В. АНІЩУК

кандидат юридичних наук, завідувач кафедри права ЛНТУ

ЗЕМКО А.М.

кандидат юридичних наук, професор кафедри права ЛНТУ

*Організаційний комітет може не поділяти думку учасників.
Відповідальність за зміст і достовірність поданого матеріалу несуть
учасники конференції*

© Авторський колектив, 2024

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ 1. ІСТОРІЯ ТА ТЕОРІЯ ДЕРЖАВИ ТА ПРАВА, ФІЛОСОФІЯ ПРАВА. КОНСТИТУЦІЙНЕ ПРАВО, МУНІЦИПАЛЬНЕ ПРАВО	12
БАРАБАШ О. О. Цифрові права як права четвертого покоління: зародження та формування на сучасному етапі державотворення в Україні	12
ВІСИН В. В., ВІСІНА Т. М. Формування інституту громадянства в Українській державі	16
ВІСИН В. В., ЯНЮК О. В. Ретроспектива становлення й розвитку Української державності	19
ЗЕМКО А. М. Вплив війни на державотворчі процеси в Україні	22
ПАХОЛЮК А. М. Робота місцевого суду в умовах повномасштабної агресії російської федерації	26
СЕКЦІЯ 2. МІЖНАРОДНЕ ПУБЛІЧНЕ ТА ПРИВАТНЕ ПРАВО	31
ВІСИН В. В., ПАНЧУК В. М. Особливості діяльності міжнародного комітету червоного хреста в Україні в 2014-2023 рр.	31
КОРЕЦЬКА В. В. Переваги та недоліки окремої суддівської думки: європейський досвід	35
ЩЕРБЮК Н.Ю. Запровадження програми АЕО в Україні в контексті міжнародної співпраці та євроінтеграції	38
СЕКЦІЯ 3. ЕКОЛОГІЧНЕ, ЗЕМЕЛЬНЕ, АГРАРНЕ ПРАВО	43
ВАЛЯНСЬКА Т. П. Договір про проведення медіації та угода за результатами медіації у земельних спорах	43
ВІСИН В. В., ЧУБАРСЬКА А. С. Оренда як вид користування землею	47
ГАФУРОВА О.В. Деякі проблемні питання правового регулювання послуг з харчування у сфері сільського зеленого туризму	51
ГОРДЄСВ В. І. Правові проблеми оренди землі в сучасних умовах	54
ГРАЧУК В. С. Стратегічне програмування розвитку альтернативних джерел енергії в Україні: правовий аспект	59
ГРИГОР'ЄВА Х. А. ГМО в судових спорах: правовий аналіз	62
ЗЕМКО А.М., ПЕТРОВА А.Д. Порушення водного законодавства під час війни	66
ЗЕМКО А.М., ТОКАРСЬКА А.А. Правове забезпечення екологічної безпеки при поводженні з небезпечними хімічними речовинами	70

ГОЛУБ Я. О. Наукові дискусії щодо поняття «принципи права»	205
ДОПІРЯК Б. П. Надання матеріальної допомоги збройним чи воєнізованим формуванням держави-агресора – проблеми кваліфікації	208
ЗЕЙНАЛОВ АЛІ ОГЛИ Гендерно зумовлене насильство під час збройних конфліктів: міжнародний досвід для України	212
КОЛБ О. Г., БУСЕЛ А. О. Порушення прав у сфері освіти і науки – одна із детермінант, яка підвищує рівень криміногенності та ухилень громадян від виконання військового обов'язку в Україні	217
ПАНЧЕНКО Н. В. Глосарій як засіб визначеності в проєкті Кримінального кодексу України – критичний погляд	219
РЯБИХ Н. В., КОЗАК Д. Ю. Правові аспекти експертизи в експертній діяльності: законодавство та практика	223
СТЕЦЬЮК С.С. Ухилення від призову на військову службу під час мобілізації як суспільно небезпечне діяння у складі злочину, передбаченого ст. 336 КК України	227
ФЕЩЕНКО О.С. До питання психічного насильства в законодавстві України про кримінальну відповідальність	231
ФІДРЯ Ю. О. Роль національної поліції у протидії катуванню	235
ЧЕРВІНСЬКА Л. В. Підроблення документів особою, яка здійснює професійну діяльність, пов'язану з наданням публічних послуг: проблеми кваліфікації та вдосконалення законодавства	239
ШЕВЧУК А. В. Здійснення правосуддя від імені російської федерації – держава зрада чи порушення законів та звичаїв війни?	242
ЯНКО О. А., ПАНЧУК В.М. Проблемні аспекти бездіяльності військової влади в умовах воєнного часу	247
СЕКЦІЯ 8. КРИМІНАЛЬНИЙ ПРОЦЕС, КРИМІНАЛІСТИКА	251
НАЗАРУК О.І. Теоретико-правові підходи до визначення поняття «доказування» у кримінальному провадженні	251
РЯБИХ Н. В. Особливості проведення слідчих (розшукових) дій в умовах воєнного стану в Україні	253
РЯБИХ Н. В., КОВАЛЬЧУК С. Ю. Поліграф в умовах сьогодення	258
РЯБИХ Н. В., САВЮК І. В. Правові аспекти правоохоронної діяльності	261
ТОПЧІЙ В.В., КОВАЛЬЧУК В. С. Вплив міжнародно-правових актів та зарубіжної практики на зміст і сутність сучасної державної кримінально-процесуальної політики України	264
ТОПЧІЙ О. В., ТРЕТЯК Є. А. Сутність і зміст загальної діяльності адвоката у кримінальному процесі	267

ЯГЕЛЮК С.В. Методи ідентифікації волокон у судовій експертизі текстильних виробів	269
Трибуна Молодого Науковця	274
ВУРГАНОВА Ю. О. Запровадження інституту медіації в національній системі права	274
ГРИБ О.Ю. Тактика проведення освідування у кримінальному провадженні про вчинення насильницького кримінального правопорушення	277
ГРОЗА Д. В. Правові засади державної аграрної політики України щодо санітарних та фітосанітарних заходів в умовах воєнного стану	280
ГУЗЬО В. А. Адаптація кібернетичних методів до аналізу соціальних мереж та їх впливу на громадські дискусії	283
ДЕНИСЮК С. О. Прояви економічного насильства як різновид домашнього насильства	285
ДЕНИСЮК С. О. Захист природних екологічних прав громадян	289
ЖЕЖЕРУН Д.А. Основні форми імплементації правоохоронної функції держави у сучасному суспільстві	293
ЖОГЛО О.М. Військові адміністративні правопорушення	295
КОЦЮБА Д. Особливості пенсійного забезпечення військовослужбовців	299
КРУК Д.Ю. Збільшення міри покарання за самовільне залишення військової частини або місця служби, а також нез'явлення вчасно на службу без поважних причин	303
МАСЛОВСЬКА Є.Д. Криміналістична характеристика доведення до самогубства	307
МАЦЕХ О. П. Медіація, як спосіб збереження ділових відносин між бізнес-партнерами	310
МЕЛЬНИЧУК Н. Д. Актуальні питання правового регулювання медичних відходів	312
ПЕТРОВА А.Д. Кримінальна відповідальність за незакінчене кримінальне правопорушення за законодавством іноземних держав	318
ПЕТРОВА А.Д. Функціонування ринку землі під час дії воєнного стану	321
ПЕТРОВА А.Д. Приватизація земельних ділянок під час дії воєнного стану	325
РАЙТА Е.І. Кримінальна відповідальність за незаконне переправлення осіб через державний кордон України	329

РОЛЬ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ У ПРОТИДІЇ КАТУВАННЮ

ФІДРЯ Ю. О.

кандидат юридичних наук, доцент
завідувач кафедри кримінального права і процесу
Волинського національного університету імені Лесі Українки
м. Луцьк

Катування є найжорстокішим проявом порушення права на повагу до гідності людини, найжахливішою формою насильства, а також одним із найганебніших явищ державного та суспільного життя як минулих часів, так і сьогодення. За роки незалежності Україна ратифікувала ряд міжнародних договорів та прийняла низку нормативно-правових актів щодо протидії катуванню з метою закріплення національних стандартів у цій сфері та створення для цього відповідних інституційних механізмів.

28 жовтня 2021 року Кабінетом Міністрів України було схвалено Стратегію протидії катуванням у системі кримінальної юстиції (далі – Стратегія) та затверджено План заходів з її реалізації [1]. Стратегія визначає напрями розвитку національної системи протидії катуванням, вчиненням працівниками правоохоронних органів. Її метою є протидія катуванням у системі кримінальної юстиції, виконання Україною зобов'язань перед Радою Європи та побудова ефективної системи протидії катуванням, що передбачає належну координацію та взаємодію державних органів, а також міжнародне співробітництво.

Проблема катування особи правоохоронцями існує у багатьох державах і є досить давньою. По-перше, для цього були історичні передумови, адже ще з давніх-давен катування виступало способом одержання необхідної інформації. По-друге, метою катування є, серед іншого, отримання інформації, зізнання під час досудового розслідування, примушування вчинити певні дії, що суперечать волі особи. По-третє, особа в умовах несвободи є особливо вразливою і знаходиться під повним контролем держави та її представників, які у ході виконання передбачених законом завдань часто вдаються до незаконних методів та засобів, які становлять катування.

Як слушно зазначає А. Ширант, катування вчиняють правоохоронці в умовах крайньої неочевидності (ті хто катують, одягнені в однострій, у балаклави або/та шоломи, умисно застосовують заходи, щоб потерпілі не мали змоги побачити оточуючих). Зазначене дуже ускладнює, а іноді й унеможлиблює подальше впізнання та притягнення до кримінальної відповідальності конкретного злочинця. Після

заподіяння катування поліцейські спеціально знищують докази (сліди крові, знаряддя злочину, записи відеоспостереження), адже катують професіонали кримінальної юстиції. При катуванні майже відсутні незалежні свідки, а ті, хто бачив катування, зазвичай є співучасниками [2, с. 4].

У Стратегії вказано, що найвищий ризик зазнати катувань мають особи, які затримуються, підозрюються у вчиненні кримінального правопорушення і тримаються в установах для попереднього ув'язнення та виконання покарань. У цьому контексті найбільше повноважень мають органи і підрозділи Національної поліції, працівників якої найчастіше звинувачують у жорстокості та застосуванні насильства, незважаючи на проведену масштабну реформу цього органу. Підходи та критерії оцінки ефективності роботи поліції, процедури внутрішніх розслідувань та реагування на скарги з боку громадян змінилися, однак все ще залишаються недостатньо дієвими.

На рівні Закону України «Про Національну поліцію» [3] серед основних принципів діяльності поліції закріплено принцип дотримання прав і свобод людини, гарантованих Конституцією та законами України, а також міжнародними договорами України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України. Важливим аспектом вказаного принципу є неприпустимість у діяльності поліції катування, жорстокого, нелюдського або такого, яке принижує гідність поведіння та покарання.

Відповідно до ч. 4 ст. 7 Закону України «Про Національну поліцію» поліцейським за будь-яких обставин заборонено сприяти, здійснювати, підбурювати або терпимо ставитися до будь-яких форм катування, жорстокого, нелюдського або такого, що принижує гідність, поведіння чи покарання. У разі виявлення таких дій кожен поліцейський зобов'язаний негайно вжити всіх можливих заходів щодо їх припинення та обов'язково доповісти безпосередньому керівництву про факти катування та наміри їх застосування.

Наведені законодавчі положення отримали свій розвиток у низці інших нормативних актів і реалізуються у діяльності поліції шляхом запровадження дієвих механізмів, позитивних практик та новацій, у тому числі й за прикладом зарубіжних держав.

У КПК України одним із таких механізмів є запровадження роботи в підрозділах органів досудового розслідування службових осіб, відповідальних за перебування затриманих.

Окрім того, з метою забезпечення належного поведіння із затриманими та дотримання їх прав, передбачених Конституцією України та іншими законами України, задля покращення стандартів

захисту прав затриманих осіб унаслідок запровадження електронної фіксації всіх дій щодо затриманої особи під час перебування під контролем поліції (фіксація, накопичення, зберігання) та пошуку інформації про затриманих осіб з моменту фактичного затримання, наказом Міністерства внутрішніх справ України від 24.05.2022р. № 311 було започатковано формування та ведення в Національній поліції інформаційної підсистеми «Custody Records» [4]. Ця система забезпечує гарантування безпеки затриманих осіб та працівників поліції, фіксацію всіх дій, які відбуваються із затриманими від моменту фактичного затримання до обрання судом запобіжного заходу та направлення особи до слідчого ізолятора або до звільнення особи з-під варти.

Як зазначається у Звіті Національної поліції України про результати роботи у 2023 році, наприкінці звітного періоду ІП «Custody Records» повноцінно функціонувала в 79 територіальних підрозділах ГУНП. І хоча для нашої держави це надзвичайно мало, однак є позитивна динаміка – у порівнянні з 2022 роком їх кількість збільшилася майже утричі [5]. «Custody Records» виступатиме своєрідним запобіжником порушень прав затриманих і скоротить до мінімуму ситуації, коли затриманих не реєструють, не роз'яснюють підстави затримання, права та обов'язки, не ведеться запис усіх дій, що проводяться із затриманими, не забезпечується фіксація медичним працівником будь-яких тілесних ушкоджень або погіршення стану здоров'я затриманого тощо.

З іншого боку, ця система не є панацеєю і це підтверджується у ході реалізації Національного превентивного механізму: зокрема, відвідування місць тримання затриманих засвідчили факти неналежного виконання обов'язків особами, які забезпечують її адміністрування, а також невнесення інформації про порушення прав затриманих [6].

Важливим кроком у напрямку підвищення ефективності поліцейської роботи у сфері забезпечення прав людини та захисту від катувань є створення та функціонування в структурі апарату Національної поліції України Управління забезпечення прав людини Національної поліції Департаменту головної інспекції та дотримання прав людини. Серед основних завдань Управління – забезпечення контролю за дотриманням прав і свобод людини працівниками поліції при виконанні завдань, покладених на поліцію, а також здійснення контролю за роботою органів і підрозділів поліції з питань охорони осіб, затриманих за підозрою в учиненні кримінальних правопорушень, осіб, стосовно яких застосовано запобіжний захід у вигляді тримання під вартою, та засуджених осіб, їх доставляння під час досудового слідства,

проведення з ними слідчих дій, розгляду справ у судах, забезпечення виконання постанов суду про адміністративний арешт.

Варто відзначити, що механізми, запроваджені у роботі поліції з метою мінімізації порушень прав затриманих осіб та захисту їх від насильства (у тому числі, й від катування) з боку поліцейських, потягнули за собою зміни практики діяльності поліції в цілому. Функціонування «Custody Records» призвело до зменшення кількості скарг щодо дій поліцейських, зменшення кількості випадків побиття особи співробітниками поліції під час затримання, оскільки ймовірним суб'єктам вчинення таких протиправних дій (правоохоронцям) відомо, що в ході інтерв'ювання затриманого інформацію про отримання ушкоджень буде обов'язково зафіксовано, а це дасть підстави для проведення службового розслідування.

Запроваджена процедура контролю дотримання прав і свобод людини під час здійснення поліцією своїх повноважень свідчить про просування системних змін у діяльності Національної поліції, а також готовність докладати зусиль, спрямованих на створення безпечного простору, де людина, її права та свободи є найвищими цінностями. Така практика відповідає як міжнародним, так і національним стандартам захисту прав людини.

Список використаних джерел:

1. Стратегія протидії катуванням у системі кримінальної юстиції : розпорядження Кабінету Міністрів України від 28.10.2021 № 1344-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1344-2021-%D1%80#Text>
2. Ширант А. Проблеми захисту прав потерпілих від катування: національний вимір. УГСПЛ. Київ, 2023. 8 с.
3. Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>
4. Про затвердження Інструкції з формування та ведення інформаційної підсистеми «Custody Records» інформаційно-комунікаційної системи «Інформаційний портал Національної поліції України» : Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 24.05.2022р. № 311. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0629-22#Text>
5. Звіт Національної поліції України про результати роботи у 2023 році. URL: https://media-www.npu.gov.ua/npu-preprod/sites/1/Docs/Dialnist/Richni_zvity/zvit_NPU_2023.pdf

6. Спеціальна доповідь Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини про стан реалізації національного превентивного механізму в Україні за 2022 рік. URL: <https://ombudsman.gov.ua/storage/app/media/uploaded-files/spetsdopovid-npm-2022-na-druk-1compressed-1.pdf>

**ПІДРОБЛЕННЯ ДОКУМЕНТІВ ОСОБОЮ, ЯКА ЗДІЙСНЮЄ
ПРОФЕСІЙНУ ДІЯЛЬНІСТЬ, ПОВ'ЯЗАНУ З НАДАННЯМ ПУБЛІЧНИХ
ПОСЛУГ: ПРОБЛЕМИ КВАЛІФІКАЦІЇ ТА ВДОСКОНАЛЕННЯ
ЗАКОНОДАВСТВА**

ЧЕРВІНСЬКА Л. В.,
аспірантка Інституту держави і права
мені В.М. Корецького НАН України,
м. Київ

У чинному Кримінальному кодексі України (далі – КК) передбачається кримінальна відповідальність за цілий ряд кримінальних правопорушень, суб'єктом яких визначено особу, яка здійснює професійну діяльність, пов'язану з наданням публічних послуг. Це, насамперед, зловживання повноваженнями (ст. 365-2) та підкуп (ст. 368-4). Водночас у ч. 2 ст. 358 КК встановлено кримінальну відповідальність за складання чи видачу аудитором, експертом, оцінювачем, адвокатом, нотаріусом, державним реєстратором, суб'єктом державної реєстрації прав, особою, яка уповноважена на виконання функцій держави щодо реєстрації юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань, державним виконавцем, приватним виконавцем або іншою особою, яка здійснює професійну діяльність, пов'язану з наданням публічних чи адміністративних послуг, завідомо підроблених офіційних документів, які посвідчують певні факти, що мають юридичне значення або надають певні права чи звільняють від обов'язків.

Звернемо увагу на певні відмінності в описанні суб'єктів указаних вище складів кримінальних правопорушень. Так, коло осіб, які визначені законодавцем та ідентифіковані як такі, що здійснюють професійну діяльність, пов'язану з наданням публічних послуг, є різним.